MAJANDUS- JA
KOMMUNIKATSIOONI-
MINISTEERIUM

KÄSKKIRI

09.06.2022 nr 155

Tulemusaruanne teadus- ja arendustegevus ja ettevõtlus 2021

Vabariigi Valitsuse 23. oktoobri 2002. a määruse nr 323 „Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi põhimäärus“ § 23 punkti 3 alusel ja kooskõlas Vabariigi Valitsuse 19. detsembri 2019. a määruse nr 112 „Riigi eelarvestrateegia, riigieelarve eelnõu ja tõhustamiskava koostamise ning riigieelarve vahendite ülekandmise tingimused ja kord ning riigieelarve seadusest tulenevate aruannete esitamise kord“ § 16 lõikega 1 kinnitan teadus- ja arendustegevus ja ettevõtlus tulemusvaldkonna 2021. aasta Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisala tulemusaruande (lisatud).

(allkirjastatud digitaalselt)
Andres Sutt
ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister

(allkirjastatud digitaalselt)
Maris Lauri
justiitsminister majandus- ja taristuministri ülesannetes

KINNITATUD
Vali kinnitaja. 09.06.2022 käskkirjaga
nr 155
Lisa

Tulemusvaldkonna „Teadus- ja arendustegevus ja ettevõtlus“ 2021. aasta TULEMUSARUANNE (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi vastutusala)

Sisukord

1. Tulemusvaldkonna üldinfo 4

2. Tulemusvaldkonna mõõdikud 5

3. Tulemusvaldkonna eelarve jaotus ja täitmine programmide lõikes (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi vastutusala) 5

4. Tulemusvaldkonna eelarve täitmine 5

5. Tulemusvaldkonna olukorra lühianalüüs (arengud ja väljakutsed, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi vastutusala) 6

6. Konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkonna programm 8

6.1. Programmi üldinfo 8

6.2. Programmi kulud meetmete lõikes 8

6.3. Programmi mõõdikud 9

6.4. Olukorra lühianalüüs (arengud ja väljakutsed) 9

6.5. Meetme ja tegevuste mõõdikud 10

6.6. Programmi planeeritud tegevuste elluviimine 14

6.7. Aruandeaasta eelarve täitmine 21

7. Ehituse programmi üldinfo 21

7.1. Programmi üldinfo 21

7.2. Programmi kulud meetmete lõikes 22

7.3. Programmi mõõdikud 22

7.4. Olukorra lühianalüüs (arengud ja väljakutsed) 23

7.5. Meetme ja tegevuste mõõdikud 23

7.6. Programmi planeeritud tegevuste elluviimine 25

7.7. Aruandeaasta eelarve täitmine 29

1. Tulemusvaldkonna üldinfo

Tulemusvaldkond: Teadus- ja arendustegevus ja ettevõtlus
Valdkonna arengukava jm seonduvad strateegilised dokumendid: Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2014-2020; „Teadmistepõhine Eesti“ Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014-2020; Eesti riiklik turismi arengukava 2014-2020; Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035.
Tulemusvaldkonna eesmärk: Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni arendamise üldeesmärk on luua soodsad tingimused tootlikkuse ja elatustaseme kasvuks, heaks hariduseks ja kultuuriks, Eesti kestmiseks ja arenguks. Ettevõtluse ja innovatsiooni üldeesmärk on toetada Eestis arengule ja ekspordile orienteeritud, rahvusvaheliselt konkurentsivõimelist ja usaldusväärset majanduskeskkonda, kus ettevõtjatel on võimalus teenida rohkem tulu suure lisandväärtusega toodete ja teenuste eest ning sellega luua majanduskasv, mis jõuab kõigi Eesti elanikeni.
Eesti 2035 sihid (alasihtide täpsusega): Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi vastutusalas on tulemusvaldkonnas koostatud kaks programmi (toodud all), lisaks on üks programm koostatud Haridus- ja Teadusministeeriumi vastutusalas.

Programm: Konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkond aastateks 2021–2024 Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	Programm: Ehituse programm aastateks 2021–2024 Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
Programmi eesmärk: Eesti ettevõtluskeskkond on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline ja usaldusväärne ehk kõigi turuosalistega arvestav koht ettevõtte loomiseks ja arendamiseks ning toodete ja teenuste pakkumiseks. Siinsed ettevõtted on rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised. Eesti on rahvusvaheliselt atraktiivne turismisihtkoht.	Programmi eesmärk: Kujundada parimad tingimused ehitatud keskkonna eluterveks arenguks. Luua keskkond ja eeldused ehitussektori ettevõtete ning ehitatud keskkonna rahvusvahelise konkurentsivõime kasvuks. Soodustatakse arengut seal, kus esinevad ehitatud keskkonna turutõrked, et inimesed tahaksid Eestis elada ja töötada. Tänu paremale ja kulutõhusamale elukeskkonnale paraneb Eesti inimeste tarbimisvõime. Pannakse alus järjepidevale majanduskasvule, mis jõuab kõigi Eesti elanikeni.

2. Tulemusvaldkonna mõõdikud

Eesmärk: Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni arendamise üldeesmärk on luua soodsad tingimused tootlikkuse ja elatustaseme kasvuks, heaks hariduseks ja kultuuriks, Eesti kestmiseks ja arenguks.						
Tulemusvaldkonna mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed		
	2019	2020	2021	2021	2022	2035*
Teadus- ja arendustegevuse investeeringute tase SKPst, % Allikas: Statistikaamet	1,63	1,79	-	3,0	3,0	
Erasektori teadus- ja arendustegevuse kulu-tuste osakaal SKP-st, % Allikas: Statistikaamet	0,89	1,01	-	2,0	2,0	2,0
Koht ELi innovatsiooniliidu tulemustabelis Allikas: Innovatsiooniliidu tulemustabel	10.**	9.***	-	10.	10.	
Nominaalne tööjõu tootlikkus EL-27 keskmisest, % Allikas: Eurostat	77,9	80,8	84,8	80	80	110

** Väärtus selles veerus näitab, et tegemist on Eesti 2035 mõõdikuga*
*** Aruanne on koostatud 2020. aastal*
**** Aruanne on koostatud 2021. aastal*

3. Tulemusvaldkonna eelarve jaotus ja täitmine Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi vastutusala programmide lõikes

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Programmi nimetus	Konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkond		
Kulud	143610 tuhat €	187292 tuhat €	159228 tuhat €
Investeeringud	2085 tuhat €	2330 tuhat €	749 tuhat €
Programmi nimetus	Ehitus		
Kulud	106341 tuhat €	125438 tuhat €	47739 tuhat €
Investeeringud	330 tuhat €	1254 tuhat €	983 tuhat €

4. Tulemusvaldkonna eelarve täitmine

Kulud	249951 tuhat €	312730 tuhat €	206968 tuhat €

Investeeringud	2415 tuhat €	3584 tuhat €	1732 tuhat €

5. Tulemusvaldkonna olukorra lühianalüüs Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi vastutusalas (arengud ja väljakutsed)

Positiivsed arengud

2021. aastal kasvas Eesti majandus viimaste aastate rekordkiirusel, kui aastane SKP kasv ulatus 8,3%ni ning kogumaht ületas 30 miljardi euro piiri. Hoolimata koroonast püsis tööturu seis samuti tugev ning 2022 aasta alguseks oli hõive tase kerkinud viimaste kümnendite kõige kõrgemale tasemele. Jälle on tekkinud tööjõupuudus ning häid eksperte peab tooma välismaalt. SKP kasvule aitas kaasa konkurentsivõime kasv välisturgudel. Kaupade ja teenuste eksport jõudis peaaegu 25miljardi euroni, kasvades aastaga 20%. Siin oli oma osa asjaolul, et Eesti ekspordis tähtsal kohal olevad kaubagrupid nagu põlevkiviõli või puitooted kallinesid oluliselt.

Programmi "Konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkond aastateks 2021–2024" olulisemad arengud olid järgmised:

- Töötasime välja koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga uue pikaajalise strateegilise raamistiku "Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse (TAIE) arengukava 2021–2035", mille eesmärk on, et Eesti teadus, arendustegevus, innovatsioon ja ettevõtlus suurendavad koostoimes Eesti ühiskonna heaolu ja majanduse tootlikkust, pakkudes konkurentsivõimelisi ja kestlike lahendusi Eesti ja maailma arenguvajadustele.
- Tegeleti Eestile oluliste maapõueressursside ja kontsessioonimudelite uuringutega ning Eesti Geoloogiateenistuses viidi läbi tööd, et kaardistada rohepöördeks kriitiliste toormete levik. Uuringud rauamaagi leviku piirkonnas näitasid, et Eestis on potentsiaali ka väärismetallide esinemiseks sarnaselt Kesk-Rootsi ja Edela-Soomega (sh arseeni, volframi, vismuti ja telluuri esinemine, millega kaasneb eheda hõbeda ja kulla mineralisatsioon). Tingituna merealade hõivamise huvist valmis aruanne meregeoloogilisest andmestikust meretuuleparkide planeerimise toetamiseks. Koondati ja süstematiseeriti suures mahus geoloogilist infot ning valmisid uued täiustatud geoloogilis-geofüüsikaliste kaartide komplektid.
- Töötasime välja "Turismistrateegia 2022-2025" pakkudes järgnevatel aastatel tuge turismisektori taastumise kiirendamiseks, et aastal 2025 oleks Eesti turismisektor elujõuline ja kohanemisvõimeline ning oleksime vähemalt samal tasemel või ületame covid-19 kriisieelset olukorda.

Eesti 2035 alasihti "Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik" on antud programmi osas 2021. aastal läbi viidud EASi ja KredExi ühinemine eesmärgiga paremini vastata uute strateegiliste eesmärkide saavutamisele mh läbi innovatsiooni-, rohe- ja digipöörde elluviimise – aken, kus ettevõtja saab terviklahenduse. Lisaks lansseeriti ettevõtetes teadus ja arendustegevuse põhise innovatsiooni peamine riiklik toetusinstrument rakendusuuringute ja eksperimentaalarenduse programm (RUP). Välja töötati rohefondi meede (100 mln eurot), mille kaudu saavad rahastuse läbi omakapitaliinvesteeringu erinevates arengufaasides (loomisest kuni rahvusvahelistel turgudel edu saavutamiseni) ja sektorites loodavad ja tegutsevad (idu-)ettevõtted. Rohefondi kaudu toetatavate ettevõtete tooteid, teenuseid või protsesse iseloomustab teadusmahukas rohetehnoloogia.

Sihi “Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik” osas on oluline märkida 2021. aastal heaks kiidetud Eesti taastekava vahendid panustavad avalike digiteenuste uuele arengutasemele viimisele ja selle raames arendatakse ettevõtjate jaoks aastaks 2026 eesti.ee keskkonna baasil välja digivärav 10 ärisündmusega (24 mln eurot). Oleme turismivaldkonna ettevõtjaid toetanud möödunud väga keeruliste aastate jooksul üle 160 mln euro ulatuses erinevate kriisitoetustega ja täiendavate rahaliste võimalustena töötati välja Euroopa Liidu REACT-EU toetused turismitoodete ja teenuste lisandväärtuse kasvatamiseks ja digilahenduste arendamiseks (21,6 mln eurot). Alates 1. juulist 2021 alustas tööd AS Eesti Varude Keskus, mis hakkab haldama hädaolukorraks vajalike elutähtsate kaupade varumist ja hoiustamist ning hoolitseb nende kasutusele võtmise korraldamise eest.

Programmi “Ehituse programm aastateks 2021–2024” olulisemad arengud on järgmised:

- Alustati Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi alusel 2020. aastal koostatud ehitusvaldkonna strateegilisi eesmärke sisaldava ehituse pika vaate analüüsi tegevuste elluviimisega. Ehituse pika vaate eesmärgiks on toetada ehitusvaldkonna tootlikkuse tõusu EL-i keskmise tasemeni aastaks 2030, tuua välja peamised probleemkohad ja pakkuda välja lahendused sektori paremaks korralduseks.
- Jätkatakse 2020. aastal koostatud ehitusõiguse rakenduspraktika analüüsi alusel ehitusseadustiku väljatöötamiskavatsuse koostamist ja valdkonna osapooltega läbirääkimisi.
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tellimusel valminud pikaajalise rekonstrueerimise strateegia (regionaalsed erisused, tehaseline rekonstrueerimine, kommunikatsioon, elamuinvesteeringute fond) elluviimiseks alustati LIFE IP BuildEST projekti käivitamisega, mille käigus uuendatakse ja viiakse ellu Eesti hoonete rekonstrueerimise pikaajalise strateegia eesmärke ning tegeletakse rohepöördega hoonete energiatõhususe ja kliimakindluse vaates. BuildEST projekt kestab aastani 2028 ja see rakendub kolmes etapis 2-2,5 aastaste tsüklitena. Projekti kogueelarve on ca 16,3 miljonit eurot, millest Euroopa toetus on 9,5 miljonit. Seda rahastab Euroopa Kliima-, Infrastruktuuri- ja Keskkonnaagentuur (CINEA) LIFE IP (Integrated Projects) programmi kaudu, mis on mõeldud keskkonna- ja kliimameetmete projektidele.

Eesti 2035 sihi “Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond” osas kuulutati Euroopa Komisjoni TSI (*Technical Support Instrument*) vooru raames välja hange "Sidusa ruumipoliitika kujundamine kvaliteetse ja jätkusuutliku elukeskkonna saavutamiseks" projektile, mille eesmärgiks on pakkuda riikliku strateegilise planeerimise raamistikus ruumiloomega seotud probleemkohtadele lahendusi, toetada uue üleriikliku planeeringu koostamist ja ette valmistada ehitatud keskkonda hõlmava arengukava koostamise ettepanek.

Eesti 2035 sihi “Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik” osas edendatakse 2021. aastal heaks kiidetud Eesti taastekava vahenditega ehitusvaldkonnas innovatiivseid lahendusi tootlikkuse ja kvaliteedi tõstmiseks kolmes suunas: e-ehituse platvormi juurutamine ja riigi teenuste arendamine; rahvusvaheliste digitaalehituse standardite ja normide ühtlustamine ning juurutamine; e-ehituse platvormiga liidestatud teenuste prototüüpimise ja arenduse toetamine ettevõtjatele.

Väljakutsed

Tervikuna olid 2021. aasta suuremad väljakutsed mõjutatud või otseselt tingitud kas COVID-19 kriisi jätkumisest või energiakriisi esile kerkimisest 2021. aasta lõpus. Turismisektor on üks COVID kriisis enim kaotanud sektoreid. Maailma Turismiorganisatsiooni (UNWTO) baromeetri andmetel vähenes rahvusvaheline turism 2021. aastal võrreldes 2019. aastaga maailmas keskmiselt 72%, Eestis langesid välisturistide ööbimised ligi 71%. Välisturismi langust leevendas küll siseturismi märkimisväärne kasv,

kuid samas vaktsiinide aeglane kättesaadavus, madal vaktsineerituse tase, uued viirusepuhangud, riikide piirangute erisused ja segadus eri riikide reeglites olid põhjuseks, miks 2021. aasta esimesel poolaastal oli välisturism madalseisus. 2021. aasta teisel poolaastal oli komistuskiviks meie madal vaktsineerituse tase ja sõltuvus naaberriikidest.

COVID-19 pandeemia tõi üleilmselt kaasa e-kaubanduse mahtude kiire kasvu. E-kaubanduse arendamisel suurimateks takistusteks on jätkuvalt ebapiisavad teadmised ja oskused ning logistilised probleemid.

Jätkuvalt on ettevõtjatele suureks probleemiks **kvalifitseeritud tööjõu puudus.** Ka turismisektor on kaotanud oluliselt töötajaid (hotellid on kaotanud 39% oma töötajatest ja restoranid 22%). Samas ettevõtete arv ei ole vähenenud. Turism on väga tööjõumahukas sektor, 2019. a moodustas tööjõukulu 76% sektori lisandväärtusest. Teenuste hea kvaliteet ja stabiilsus ning sellest tuleneva külastajate rahulolu on otseselt seotud kvaliteetse tööjõu olemasoluga. Juba praegu, aga veel enam piirangute kadudes ja turismi taastudes seisab sektor silmitsi tööjõupuudusega, mis ei võimalda enam teenust kvaliteetselt pakkuda.

6. Konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkonna programm

6.1. Programmi üldinfo

Programmi nimi	Konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkond aastateks 2021–2024
Programmi eesmärk	Eesti ettevõtluskeskkond on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline ja usaldusväärne ehk kõigi turuosalistega arvestav koht ettevõtte loomiseks ja arendamiseks ning toodete ja teenuste pakkumiseks. Siinsed ettevõtted on rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised. Eesti on rahvusvaheliselt atraktiivne turismisihtkoht.
Eesti 2035 sihid (alasihtide täpsusega)	Eesti 2035 sihid (alasihtide täpsusega): Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik; Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik.
Peavastutaja ministeerium (minister)	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (majandus- ja taristuminister; ettevõtlus - ja infotehnoloogiaminister)
Kaasvastutaja ministeerium (minister)	-

6.2. Programmi kulud meetmete lõikes

Programmi nimetus	**Konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkond**		
Eelarve	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Meetme nimetus	Ettevõtluse ja innovatsiooni edendamine		
Kulud	97829 tuhat €	138549 tuhat €	117740 tuhat €
Meetme nimetus	Konkurentsivõimelise ettevõtlus- ja tarbimiskeskkonna tagamine		

Kulud	30906 tuhat €	22468 tuhat €	16081 tuhat €
Meetme nimetus	Konkurentsivõimelise turismikeskkonna kujundamine		
Kulud	14875 tuhat €	26276 tuhat €	25408 tuhat €

6.3. Programmi mõõdikud

Eesmärk:	Eesti ettevõtluskeskkond on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline ja usaldusväärne ehk kõigi turuosalistega arvestav koht ettevõtte loomiseks ja arendamiseks ning toodete ja teenuste pakkumiseks. Siinsed ettevõtted on rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised. Eesti on rahvusvaheliselt atraktiivne turismisihtkoht				
Programmi mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2019	2020	2021	2021	2022
Tootlikkus hõivatu kohta EL keskmisest, % Allikas: Eurostat	77,9	80,8	84,8	80	80
Eesti positsioon maailma konkurentsivõime edetabelis Allikas: WEF	31	-*	-*	25	25
Eesti osatähtsus maailma kaubanduses, % Allikas: WTO	0,096	0,101	-	0,11	0,11
Erasektori T&A kulutuste osakaal SKPs, % Allikas: Statistikaamet	0,87	0,98	-	2	2

**Raporti koostamine peatati ajutiselt*

6.4. Olukorra lühianalüüs (arengud ja väljakutsed)

Eesti majanduse konkurentsivõime on aasta aastalt kasvanud. Seda näitab tootlikkuse taseme lähenemine EL-27 keskmisele. 2021. aastal jõudsime 84,8%ni, mis endise idaploki riikide seal üks kõrgemaid näitajaid. Vaid Tšehhis on see näitaja veel kõrgem. Samas eesmärk on veel palju kaugemal peab edasi pingutama. Covidi kriisi ajal aitas tootlikkust tõsta mitu asjaolu. Ühest küljest läks väga hästi IT sektoril, kus oli ka enne kõrge lisandväärtus, kuid teisalt kadusid töökohad turisminduses, mis olid pigem madala lisandväärtusega. Seega majanduse struktuur muutus suunas, mis võimendas ka üldist tootlikkuse kasvu. Suurem on mahajäämus tööstussektoris, kus struktuurimuutused on aeglasemad ning tootlikkus kasvab visalt.

Teine suur väljakutse Eesti majanduse jaoks on teadmiste mahukuse kasvatamine. Ettevõtete teadus- ja arenduskulud on küll viimastel aastatel kasvu näidanud, kuid eesmärgist jäädakse kaugele. Mitmes suures sektoris on statistika järgi tööl vaid mõned teadlased/insenerid. Selleks, et suurendada tootlikkust, kasvatada ekspordi mahtu ning parandada riigi konkurentsivõimet on teadmiste mahukuse kasvule suunatud investeeringute kasvatamine hädavajalik. Sh. on väljakutseks piisavalt hea motivatsiooni paketi pakkumine välisinvestoritele, kes toovad Eestisse nii teadmised, kontaktid kui ka kaua oodatud majandus struktuurimuutuse.

Üleilmne koroonaviiruse pandeemial oli eriti negatiivne mõju turismisektorile ka 2021. aastal. 2021. a tegid siseturistid rekordeid (+5% 2019 aastaga), kuid välisturism langes 75% võrreldes 2019. aastaga. Majutatud siseturistide arv jõudis 1,6 miljonini ja nende veedetud ööde arv 2,7 miljonini. See tähendab uut rekordit – võrreldes eelmise rekordi ehk 2019. aastaga kasvas siseturistide ööbimiste arv 5% ehk 125 000 öö võrra. Välisturiste oli majutusettevõtetes 563 000 (75% ehk 1,7 mln võrra vähem kui 2019. a).Välisturistid veetsid seal 1,3 miljonit ööd (71% ehk 3,1 miljoni võrra vähem kui 2019. a.). Välisturistide ööbimisi oli viimati sama palju 1999. a. (1,3 mln).

Turismiteenuste eksport oli 2021. a 765 mln eurot (4 miljoni võrra rohkem kui 2020. aastal, kuid 1,3 miljardi euro võrra vähem kui 2019. aastal). Kitsaskohad, mis jätkuvad ka 2022. aastal on väliskülastajate vähesus, tööjõuprobleemid, energiahinna tõus ning julgeolekuolukorrast tingitud Eesti kuvandi muutus.

Tegutsevate reisiettevõtete arv on kriisi ajal vähenenud ca 10% ning sektori käibed kokku on EMTA andmetel võrreldes 2019.a langenud üle 40%, sealjuures on sektori töötajate arv vähenenud umbes kolmandiku. Reisiettevõtjatel raskenes ka pakettreiside ja seotud reisikorralduste direktiivi kohaselt nõutavaid tagatisi saada, kuna tagatiste andmise tingimused pankades ja kindlustusseltsides karmistusid ja pakkujate arv vähenes. Vajaliku tagatisega ei tohi reisiettevõte reise müüa. Aastatel 2020-2021 muutus maksejõuetuks 5 reisiettevõtjat.

2021. aastal oli e-kaubanduse käive Eestis 2,5 miljardit eurot, mis tähendab 50% kasvu võrreldes 2020. aastaga (1,66 miljardit). 2021. aastal kasvas e-kaubanduse osakaal SKPst (jaemüük posti või interneti teel) 1,4%-ni. E-kaubandus moodustab juba vähemalt 15% kogu jaekaubanduse mahust. Digitaalmajanduse ja -ühiskonna indeksi (DESI) kohaselt müüs 18% Eesti VKE-dest 2021. aastal oma tooteid ja teenuseid veebis. Võrreldes eelneva aastaga kasvas osakaal kahe protsendipunkti võrra. Sarnaselt 2020. aastaga tuli VKE-de käibest 12% e-kaubandusest ja 9 % VKE-dest müüs ka piiri taha.

6.5. Meetme ja tegevuste mõõdikud

Meede 1. Ettevõtluse ja innovatsiooni edendamine					
Eesmärk: *Eesti on ambitsioonikate äriideede kasvulava ning siinsed ettevõtted toodavad kõrge lisandväärtusega tooteid ja teenuseid.*					
Meetme kirjeldus: Ettevõtlusega alustamise ja ettevõtte arendamise soodustamine, a*rendustegevuse ja tootmisefektiivsuse tõstmise soodustamine ning eksporditegevuse soodustamine ja kaubandustõkete vähendamine.*					
Mõõdikud	**Tegelik täitmine**			**Sihttasemed**	
	2019	**2020**	**2021**	**2021**	**2022**
Tunnitootlikkus eurotsooni keskmisest jooksevhindades Allikas: OECD	71,1%,	72,4%	73,2%	66%	68%

Tegevus 1.1. Ettevõtlusega alustamise ja ettevõtte arendamise soodustamine					
Eesmärk: *Eesti elanikud on ettevõtlikud ja ettevõtted ambitsioonikad.*					
Tegevuse kirjeldus: *Uusettevõtluse tekkimist ja kasvamist soodustav poliitikakujundus ja riiklik tugi.*					
Mõõdikud	**Tegelik täitmine**			**Sihttasemed**	
	2019	**2020**	**2021**	**2021**	**2022**

Kolm aastat varem loodud ettevõtete arv, mille käive on suurem kui 200 000 € (kolme aasta keskmisena) Allikas: Äriregister	1171	1134	-	1475	1500
Ettevõtete arv, kus töötab vähemalt 20 töötajat Allikas: Statistikaamet	3714	3514	-	3850	3850

Tegevus 1.2. Arendustegevuse ja tootmisefektiivsuse tõstmise soodustamine					
Eesmärk: *Eesti ettevõtted toodavad efektiivselt kõrge lisandväärtusega tooteid ja pakuvad innovaatilisi teenuseid.*					
Tegevuse kirjeldus: *Ettevõtete arendusvõimekuse tõstmist soodustav poliitikakujundus ja riiklik tugi, ettevõtete efektiivsust soodustav poliitikakujundus ja riiklik tugi ning maapõue poliitika kujundamine ja elluviimise korraldamine*					
Mõõdikud	**Tegelik täitmine**			**Sihttasemed**	
	2019	**2020**	**2021**	**2021**	**2022**
Erasektori T&A kulutuste osakaal SKPst, % Allikas: Statistikaamet	0,86%	0,98%	-	0,88	0,9
Müügitulu uutest või oluliselt muudetud toodetest või teenustest (suhe kogu müügitulusse), % Allikas: Statistikaamet	13 (2018)	-*	-	15	15

**Eeldatavalt esitatakse 2022.a aasta kevadel*

Tegevus 1.3. Eksporditegevuse soodustamine ja kaubandustõkete vähendamine					
Eesmärk: *Eesti ettevõtted on aktiivsed eksportijad*					
Tegevuse kirjeldus: *Uutele turgudele sisenemist soodustav poliitikakujundus ja riiklik tugi ning Eesti ettevõtjate huvide kaitse EL kaubanduspoliitikas ja EL ühtse kaubanduspoliitika praktiline rakendamine.*					
Mõõdikud	**Tegelik täitmine**			**Sihttasemed**	
	2019	**2020**	**2021**	**2021**	**2022**
Eksportööride arv suureneb* Allikas: Statistikaamet	16 090	16250	16244	17 609	18 054
Eesti toodete ekspordihind kasvab kiiremini kui Euroopas keskmiselt (vahemikus 2014–2020) Allikas: Eurostat	EL keskmine +3,5% vs. Eesti +0,3% (2019)	EL keskmine -0,5% vs. Eesti –2,1% (2020)	EL keskmine +5,6% vs. Eesti +13,2% (2021)	>EL	>EL
Kaubandustõkked EL siseturul ja kolmandate riikidega on vähenenud Allikas: EC consumers conditions scoreboard	Jah	n/a	n/a	jah	jah
Ettevõtjate osakaal, kes on e-kaubanduse kaudu EL-i riikidesse müünud Allikas: Statistikaamet	8 (2017)	7,5	n/a**	12	14
Ettevõtjate osakaal, kes on e-kaubanduse kaudu teistesse riikidesse müünud (v.a EL) Allikas: Statistikaamet	4,4 (2017)	4,2	n/a**	8	9

* *Viimane EC consumer condition scoreboard on aastast 2019. Rohkem pole neid tehtud.*

** *Statistikat väljastatakse ebaregulaarselt, järgmine info aastal 2022*

Meede 2. Konkurentsivõimelise ettevõtlus- ja tarbimiskeskkonna tagamine

Eesmärk: *Eesti on hinnatud koht ettevõtluseks ja sellesse investeerimiseks ning siinne tarbimiskeskkond on konkurentsivõimeline.*

Meetme kirjeldus: *Turuosalistele tegutsemiseks soodsa ja usaldusväärse keskkonna tagamine ning kaalutletud ja läbipaistev turu vajadustest lähtuv nõuete kehtestamine, toodete ja teenuste ohutuse ja nõuetele vastavuse tagamine.*

Mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2019	2020	2021	2021	2022
Eesti positsioon Doing Business edetabelis Allikas: World Bank	-	18.	-	17.	16.
Eesti positsiooni säilitamine EL jaekaubanduse piirangute indeksis Allikas: EC retail restrictiveness index*	1. (2018)	n/a	-**	1.	1.
OECD Eesti teenuskaubanduse piirangute indeks on sektorite lõikes paranenud (STRI) Allikas: OECD	Jah	Jah	Ei	Jah	Jah
E-kaubanduse osakaal SKPst (jaemüük posti või interneti teel), % Allikas: Statistikaamet	-	1	1,4	>1	>1
Burden of Government Regulation (indeks) Allikas: World Economic Forum***	4,08 (2017)	-	-	>4	>4

* *Retail Restrictiveness Index't ei ole Euroopa Komisjoni poolt uuendatud*

** *Tulemus avaldatakse 2022 III kv*

*** *Burden of Government Regulation Indtex'it ei ole uuendatud alates 2017*

Tegevus 2.1. Turuosalistele tegutsemiseks soodsa ja usaldusväärse keskkonna tagamine

Eesmärk: *Ettevõtted ja tarbijad hindavad Eestit tegutsemiskeskkonnana kõrgelt ja usaldusväärsena*

Tegevuse kirjeldus: *Tarbijate majandushuvide kaitseks kohase õigusraamistiku kujundamine, Digikaubandust soodustava majanduskeskkonna poliitikakujundus, Ettevõtlusega seotud halduskoormuse vähendamine. Elanikkonnale varude tagamine kriisi olukorras. Tarbimiskeskkonna järelevalve. Tarbijavaidluste lahendamine ja tarbijate nõustamine tarbijakaitsealastes küsimustes ning tarbimiskeskkonna teavitustegevused.*

Mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2019	2020	2021	2021	2022
Eesti positsiooni säilitamine EL jaekaubanduse piirangute indeksis Allikas: EC retail restrictiveness index	1. (2018)	N/A	-*	1.	1.
OECD Eesti teenuskaubanduse piirangute indeks on sektorite lõikes paranenud (STRI) Allikas: OECD STRI: oe.cd/stri	-	Jah	Ei	Jah	Jah
Ettevõtjate osakaal, kes on müügiks kasutanud e-kaubandust (%) Allikas: Statistikaamet	19,5	22,6	16%	22,0	24,0
Ettevõtjate osakaal, kes on ostuks kasutanud e-kaubandust (%) Allikas: Statistikaamet	14	-**	-**	28,0	30,0

Isikute osakaal, kes on kasutanud e-kaubandust (%) Allikas: Eurostat isoc_bde15cbc	-	68,4	70%	66	68
Isikute osakaal, kes on kasutanud piiriülest e-kaubandust (ostud teistest EL riikidest) (%) Allikas: Statistikaamet	43,7	31,7	39	52	54
Isikute osakaal, kes on kasutanud piiriülest e-kaubandust (ostud teistest riikidest, v.a EL) (%) Allikas: Statistikaamet	48,3	29	31,4	52	54
Tarbijate kindlustunne turul on üle EL keskmise (jah/ei) Allikas: Consumer Conditions Scoreboard, alates 2022 Consumer Conditions Survey***	n/a	87%	-****	jah	jah

** Tulemus avaldatakse 2022 III kv*
*** Statistikaamet ei kogu enam seda infot*
**** Mõõdik ümber sõnastatud, kuna EL lõpetas sellises vormis andmete kogumise (consumer conditions scoreboard) ja alates 2020 koondab andmeid uuel vormil (consumer condition survey).*
***** Värskeimad andmed on aastat 2020*

Tegevus 2.2. Kaalutletud ja läbipaistev turu vajadustest lähtuv nõuete kehtestamine, toodete ja teenuste ohutuse ja nõuetele vastavuse tagamine

Eesmärk: *Turul on ohutud ja nõuetele vastavad tooted ja teenused*

Tegevuse kirjeldus: *Toodete ja teenuste ohutuse tagamise ja nõutele vastavuse poliitika kujundamine ja rakendamise korraldamine ning nõuetest teavitamine ebaproportsionaalsete piirangute kehtestamise takistamiseks. Kvaliteedi infrastruktuuri tagamiseks poliitika kujundamine ja elluviimise rakendamine. Tööstusohutuse järelevalve. Tegevus- ja kasutusõiguse andmine tööstusohutuse tagamiseks.*

Mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2019	2020	2021	2021	2022
Tarbijate usaldus toodete ohutuse osas on üle EL keskmise (jah/ei) Allikas: Consumer Conditions Scoreboard , alates 2020 Consumer Conditions Survey	-	83%	-*	Jah	Jah
Ettevõtjate hinnang järelevalveasutuste tooteohutusalase reeglistiku rakendamisele on üle EL keskmise (jah/ei) Allikas: Consumer Conditions Scoreboard**	-	62%	-	Jah	Jah

** värskeimad andmed on aastat 2020*
*** Euroopa Komisjon ei kogu enam seda infot, küsitletakse juhuvalimi alusel isikuid mitte enam tarbijad ja ettevõtjaid eraldi.*

Meede 3. Konkurentsivõimelise turismikeskkonna kujundamine

Eesmärk: *Eesti on rahvusvaheliselt atraktiivne turismisihtkoht, kus turismiettevõtjatel on hea tegutseda*

Meetme kirjeldus: *Konkurentsivõimelise turismikeskkonna kujundamine*

Mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2019	2020	2021	2021	2022
Turismiteenuste eksport Allikas: Eesti riiklik turismiarengukava 2014–2020	2,07 mrd	0,76 mrd	0,76 mrd	2,15 mrd	2,20 mrd
Välisturistide ööbimiste arv Allikas: Eesti riiklik turismiarengukava 2014–2020	7 mln	1,4 mln	1,3 mln	4,66 mln	4,78 mln

Tegevus 3.1. Konkurentsivõimelise turismikeskkonna kujundamine					
Eesmärk: *Eesti kui reisisiht on ligipääsetav ja tuntud ning Eestis toimuvad sündmused, Eesti turismitooted ja -teenused on rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised, Eesti on tuntud konverentsimaana*					
Tegevuse kirjeldus: *Turismipoliitika kujundamine ja turisminõudlust suurendavate ning turismitoodete ja teenuste konkurentsivõimet tõstvate tegevuste toetamine EASi kaudu. Turismiettevõtluse keskkonna kujundamine. Turismikeskkonna järelevalve, nõustamine, teavitustegevus ja piiriülene tarbijavaidluste lahendamine.*					
Mõõdikud	**Tegelik täitmine**			**Sihttasemed**	
	2019	**2020**	**2021**	**2021**	**2022**
Eesti koht parima mainega riikide seas on FutureBrand poolt koostatavas Country brand tourism index'is tõusnud (25. kohale 2020. aastaks) Allikas: FutureBrand uuring	-	-	-	25	25
Ööbimiste arv prioriteetsetelt sihtturgudelt on kasvanud (3 987 000 ööbimiseni 2020. aastaks) Allikas: Statistikaamet	3 030 333	3 027 063	1 282 743	3 987 000	3 987 000
Siseturistide ööbimiste arv majutuskohtades on kasvanud (2,1 miljoni ööbimiseni 2020. aastaks) Allikas: Statistikaamet	2,59 mln	2,27 mln	2,7 mln	2,1 mln	2,1 mln

6.6. Programmi planeeritud tegevuste elluviimine

Planeeritud tegevuste täitmise analüüs
Meede 1. Ettevõtluse ja innovatsiooni edendamine
Tegevus 1.1. Ettevõtlusega alustamise ja ettevõtte arendamise soodustamine
• Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (EIS) uuendas 2021. aastal tervikuna ettevõtetele suunatud omateenuseid ning uuendas tegevuste portfelli. Töötati välja ja juurutati innovatsioonivaldkonna teenusedisaini protsess, mis tähendas nii uute teenuste väljatöötamist, kuid ka olemasolevate redisaini, lähtudes piloteerimise, koosloome ja kliendikeskse arenduse põhimõtetest. Uued teenused: innovatsioonidiagnostika, innovatsioonianalüüsid, tippinnovaatorite programm, erinevad intellektuaalomandispetsiifilised teenused. EISi omateenuste redisain ja uuendamine on äärmiselt oluline, et kliendi ootustele ja vajadustele paremaid teenuseid ise pakkuda ja sisse hankida. • Intellektuaalomandi nõustamisteenuseid sai 2021a. üle 150 ettevõtte. Ettevõtteid nõustati toodete kaitsmise vallas sihtturgudel ja Hiinas, aidati välja töötada intellektuaalomandi strateegiaid, lahendada probleeme kopeerijatega, kindlustada tegutsemisvabadust kolmandate poolte kaitstud IO suhtes, panna kokku leiutiste, disaini ja kaubamärkide kaitsekavasid ning neid lelu viia, otsida sobivaid IO valdkonna teenuseosutajaid jne. • Kuna kasvanud on ettevõtete vajadus teha koostööd suurema teadmuskogumi ja riistvaralise võimekusega arenduspartnerite, ülikoolide ja TA-asutustega, siis võttis EIS ühe arenduskoostöö eksperdi kõrvale teisegi. Eksperdid katavad valdkondi toidutehnoloogiast materjaliteaduseni. 2021a. nõustati ja koolitati üle 100 ettevõtte.

- EIS alustas uue teenusega – digitaliseerimise meistriklass, mille sisuks on praktilised koolitused ja töö ettevõtjatega mentorite toel.
- EIS lansseeris digitaliseerimise teekaardi toetuse.
- Teaduspark Tehnopol töötas välja valmistas ette tehisintellekti programmi lansseerimist ettevõtete AI-arenduste toetamiseks 2022. aastal.
- Eesti iduettevõtted kaasasid 2021a. rekordilised 928 miljonit eurot investeeringuid, mis näitab ökosüsteemi küpsemist. Startup Estonia peamine tegevussuund on läbi aastate olnud ökosüsteemi arendamine. Startup Estonia uuendas 2021. aastal koostöös MKMiga enda visioonidokumenti, mille on kinnitanud VV.
- 2021a. Lõpus loodi SmartCap Green Fund (rohefond), mis alustab investeerimist 2022a.
- Ettevõtetele koostöös maakondlike arenduskeskuste võrgustikuga (MAK võrgustik) pakutavat starditoetust anti 2021. a 161 alustavale ettevõttele (võrdlusena, 2020. a andsime 165 ettevõttele) ning mille tulemusena tekib ca 200 uut töökohta.
- MAK võrgustik nõustas 2021. a kokku 8025 alustavat ja tegutsevat ettevõtjat (2020. a oli antud sihttase 7831) korral ja ettevõtlusteadlikkusele tõstmisele suunatud üritustel osales 10255 inimest (2020 a 14094).

Tegevus 1.2. Arendustegevuse ja tootmisefektiivsuse tõstmise soodustamine

- Arendustegevuses saab esile tuua, et Eesti Geoloogiateenistuses viidi läbi tööd, et kaardistada rohepöördeks kriitiliste toormete levik. Nimetatud uuringute järgmise faasi ülesandeks saab olema majandusanalüüside ja võimalike detailuuringute planeerimine. Uuringud rauamaagi leviku piirkonnas näitasid, et Eestis on potentsiaali ka väärismetallide esinemiseks sarnaselt Kesk-Rootsi ja Edela-Soomega (sh arseeni, volframi, vismuti ja telluuri esinemine, millega kaasneb eheda hõbeda ja kulla mineralisatsioon). Teatud tehniliste vahendite lisandumisel oleks võimalik eelpoolnimetatud informatsiooni täpsustada ja potentsiaali täpsemalt hinnata. Tingituna merealade hõivamise huvist valmis aruanne meregeoloogilisest andmestikust meretuuleparkide planeerimise toetamiseks. Võimekuse tõstmine võimaldaks rakendusuuringute poolt tõhustada. Koondati ja süstematiseeriti suures mahus geoloogilist infot ning valmisid uued täiustatud geoloogilis-geofüüsikaliste kaartide komplektid, materjali koondamine ja analüüsimine on planeeritud jätkuma. Kõik eelpoolnimetatud uuringud ja nende võimalikud arendused loovad baasi kohalike ressursside efektiivsemaks kasutamiseks ja võimalikuks ettevõtluse arenguks ning väärindamiseks.
- 2021. aastal käivitas EIS rakendusuuringute programmi (RUP) raames teadmusmahukate projektide nõustamise, mis on mõeldud ettevõtjatele teadusarendustöö riskide kaas-maandamiseks, et ettevõtted võtaksid ette suuremaid ja julgemaid toote- ja tehnoloogiaarenduse projekte. 2021. aastal nõustati RUPis 160 unikaalset projekti. RUPi meeskond täienes viie eksperdi võrra, kes katavad erinevaid tehnoloogiavaldkondi.
- RUPis toimus kaks taotlusvooru ettevõtete rakendusuuringute toetamiseks. I taotlusvoorus sai rahastuse 23 projekti toetuse summas 23,4 miljonit eurot (kokku esitati 34 taotlust; taotluste edukuse määr oli 67,6%; 12 projektis tehakse koostööd TA-asutusega). II taotlusvoorus sai rahastuse 30 projekti toetuse summas 19,4 miljonit eurot (kokku esitati 49 taotlust; edukuse määr oli 61,22%; 25 projektis tehakse koostööd TA-asutusega). 2021a. detsembris tehti ettevalmistusi 2022a. avanevateks taotlusvoorudeks.
- 2021. aastal liitus Eesti Euroopa Kosmoseagentuuri (ESA) uute valikprogrammidega: Maa kaugseire programm Future EO ja kosmosemissioonide tehnilise ettevalmistuse programm PRODEX. Lisaks lepiti kokku Eesti osalus kosmose turvalisuse ja ohutuse programmiga S2P. Eesti tööstusliku tagastuse koefitsient ESAst on jätkuvalt positiivne: 2021a. III kvartali seisuga oli koefitsient 1,46, mis tähendab, et 1 ESA liikmemaksuna makstud euro eest said Eesti ettevõtted ja TA asutused hankeid ja projekte 1,46 euro eest.

- 2021a. veebruarist on Eesti Tuumauuringute keskuse CERN assotsieerunud liige, mis avab Eesti ettevõtetele ja TA asutustele ligipääsu CERNi teadus- ja arendustööle läbi hangete, inimeste mobiilsuse jms.
- EUREKA toetusmeetmes EUROSTARS jõuti 2021a. olulise verstapostini – esimesed Eesti ettevõtted said pärast 2-aastast arendusperioodi toetuse ja alustasid rahvusvaheliste tootearendusprojektide elluviimist.

Tegevus 1.3. Eksporditegevuse soodustamine ja kaubandustõkete vähendamine

- Äridiplomaatia võimekuse tõstmiseks sõlmisid MKM, Välisministeerium ning Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (EIS) 8. detsembril 2021.a kolmepoolse koostöömemorandumi, mis toetab Eesti ettevõtete teenindamisel välisturgudel ja välisinvesteeringute kaasamisel ühist eesmärgistamist, tegevuskavade koostamist, uute välisesinduste kavandamist, samuti selgemaid koostööpõhiseid protsesse, mis võimaldavad ettevõtetelt andmete ühekordset küsimist ning rohkem ühiseid tegevusi eri välisturgudel.
- EISi rahvusvaheline ekspordinõunike võrgustik laienes 2021. a täiendava ekspordinõuniku võrra Soome turul, tulenevalt sealsest suurenevast töömahust, ning esmakordselt värbasime ekspordinõuniku Lõuna-Koreasse. Esindatuse laiendamine Lõuna-Koreasse tuleneb Eesti ettevõtete kasvavast huvist ja seeläbi ekspordist Aasia turgudele.
- Eesti ettevõtete Aasia-suunalise kasvava huvi ja ekspordi tõttu on lisaks Lõuna-Koreas ekspordi välisesinduse avamisele olnud EISi Aasia keskuse 2021. a fookuses täiendavalt põhjalikemate turuanalüüside läbiviimine, eri Aasia turgudel kohapealsete partnerite võrgustiku suurendamine ja kaasamine ning uute teenuste väljatöötamine. Näiteks esmakordselt 3D messi korraldamine Hiinas ja virtuaalse ärivisiidi korraldamist Singapuri.
- EIS jätkas 2021. a olulisemate kasvuprogrammide pakkumist Saksamaa, Hiina ja Araabia Ühendemiraatide (AÜE) turu põhiselt. Koroonaviirusest tingitud muutustega edukalt toimetulekuks alustati 2021. a kevadel ka virtuaalse ekspordiprogrammiga „Süsteemne eksport Euroopas digitaalsete müügikanalite kaudu“, mis andis enam kui 29 ettevõttele ja 60 ekspordivaldkonna töötajale tööriistad ja süsteemse tegevuskava ekspordi kasvatamiseks muutunud ärikeskkonnas.
- Kaubandustõkked EL siseturul ja kolmandate riikidega on vähenenud, sest panustasime aktiivselt siseturu barjääride kaotamisega tegeleva töögrupi, Single Market Enforcement Task Force (SMET) töösse, kus töötasime koos teiste liikmesriikidega teenuste ühtse turu toimimise tõhustamiseks mh kutsekvalifikatsioonidega seotud dokumentatsiooninõuete vähendamise ja ühtlustamise nimel; seisime Digital Services Act (DSA, mille eesmärk on luua turvalisem digiruum, kus on kaitstud kasutajate põhiõigused, ning luua ettevõtjatele võrdsed võimalused) läbirääkimistel maksimaalse digiteenustele kohalduvate nõuete harmoneerimise eest, et ühtlustada täna killustunud regulatsioonide maastikku ja sellega hõlbustada digiteenuste piiriülest liikumist ning tõstatasime igas foorumis igal tasemel andmete vaba liikumise tagamise, sh märtsis põhimõttelise kokkuleppeni jõudnud andmekaitseraamistiku taastamise olulisuse USA-ga.
- 2021. aastal läbi Eesti ekspordiuuring 2021[1] selgitamaks välja, millised on peamised Eesti eksportööride konkurentsivõimet toetavad ja pidurdavad tegurid ning kas ja kuidas on need tegurid viimaste aastate jooksul muutunud.

[1] Eesti ekspordiuuring 2021: http://policy-lab.eu/docs/eesti_ekspordiuuring_2021.pdf

- Ettevõtjaid on informeeritud sihtturgude tehnilistest normidest. Ettevõtjate ja nende esindusorganisatsioonide suuremaks kaasamiseks on muudetud MKMi lähenemist selles osas, kuidas infot teiste riikide eelnõude kohta huvitatud osapooltele saadetakse. Tulemusena võiks järgnevatel aastatel tõusta asjast huvitatud osapoolte võimekus teiste riikide eelnõusid analüüsida ja soovi korral anda MKM-ile tagasisidet nende kohta. On oluline, et Eestisse tehtavad välisinvesteeringud oleksid läbipaistvad ning kaitstud oleks elutähtsate teenuste toimepidevus ja kaupade kättesaadavus. 2021. aastal töötati välja välisinvesteeringu usaldusväärsuse hindamise seaduseelnõu, mille eesmärgiks on reguleerida kindlaksmääratud majandusvaldvaldkondadesse tehtavate investeeringute kontrolli, tagades ohu süsteemse hindamise abil Eesti ja EL-i liikmesriigi julgeolekule või avalikule korrale negatiivse mõju ärahoidmise ning riigi toimimise seisukohalt oluliste huvide kaitse (nt eluliselt tähtsate teenuste toimepidevus ja kaupade kättesaadavus ning tarnekindlus, kriitilise taristu kerksus).

Tulemus:

- EISi tegevused ekspordi toetamise suunal on aidanud kaasa sellele, et EISi klientide ekspordi müügitulu kasv on võrreldes Eesti keskmisega 2021. a 6,1% kõrgem (EISi 2021. a eesmärk oli 5%). Lisaks on EISi ekspordinõunike panus nende teenuseid kasutanud ettevõtete ekspordimahtu 2021. a suurem kui esialgselt planeeritud – ületades 80M € piiri võrreldes esialgselt planeeritud 35M € asemel.

Planeeritud tegevuste täitmise analüüs

Meede 2. Konkurentsivõimelise ettevõtlus- ja tarbimiskeskkonna tagamine

Tegevus 2.1. Turuosalistele tegutsemiseks soodsa ja usaldusväärse keskkonna tagamine

- 2021. a töötati reaalajas ärikeskkonnale ülemineku suunas, kus haldustegevused, finantstehingud ja aruandlus luuakse ja töödeldakse automaatselt, reaalajas ja standarditud digitaalsel kujul. Reaalajamajanduse visiooni 2021-2027 kohaselt on peamisteks sihtideks B2B e-arvete, e-kviitungi ja e-veoselehtede laialdane kasutuselevõtt ning andmepõhisele aruandlusele üleminek. Tehti ettevalmistused 2022. aastal analüüside ja arendustegevustega jätkamiseks eesmärgiga võimaldada ettevõtjatel riigile edastada andmeid automaatselt oma finantstarkvarast ning automatiseerida riigiasutuste vahelist ettevõtlusandmete jagamist ja riigi käes olevate andmete tagasipeegeldamist ettevõtjatele parimate äriotsuste tegemiseks. Reaalajamajandusele ülemineku toetamiseks kaardistati ettevõtjatele suunatud toetusmeetmed (e-arvete ja e-veoselehtedele üleminekuks toetusmeetmed). “Eesti 2035”.
- Euroopa Komisjon kiitis 2021. a heaks Eesti taastekava, mille vahenditest 24,3 miljonit suunatakse avalike digiteenuste uuele arengutasemele viimiseks: ettevõtjatele suunatud teenuste sündmuspõhiseks, proaktiivseks ja kõnekrati abil kasutatavaks muutmiseks. Ettevõtjate jaoks arendatakse aastaks 2026 eesti.ee keskkonna baasil välja digivärav 10 ärisündmuse (ettevõtte alustamine; ettevõtja andmekaart; postkast infovahetuseks riigiga; kohustused riigi ees; toetused; volituste, pääsuõiguste ja rollide haldamine; töötajaga seotud teenused; erinõuetega tegevusalade teadete/ lubade edasised toimingud; äritegevust toetavad avalikud teenused (nt nõustamine); koondvaade ekspordiga seotud avalikest teenustest). “Eesti 2035”.
- Tarbijate õiguste kaasajastamiseks valmistati 2021. aastal ette tarbijakaitseseaduse muutmise seaduseelnõu, mille eesmärk on täpsustada ebaausate kauplemisvõtete regulatsiooni tulenevalt uutest tehnoloogiatest ja digitaalsetest võimalustest kaupade ja teenuste pakkumisel tarbijatele, samuti tõhustada karistusi tarbijate õiguste kaitseks kehtestatud

õigusnormide rikkumise korral, et tagada turul võrdsed konkurentsivõimalused. Seadus jõustus 16.03.2022.

- Ettevõtluskeskkonna lihtsustamiseks ja bürokraatia vähendamiseks on pidevalt seiratud Eesti ettevõtluskeskkonna regulatsiooni, et ettevõtjate halduskoormus riigi ees oleks võimalikult vähene, samas tooted ja teenused oleksid kiiresti osutatavad, innovaatilised, kuid ohutud nende tarbijatele. Ettevõtluskeskkonna konkurentsvõime tõstmiseks töötati koostöös ministeeriumide ja liitudega välja Eesti ettevõtluskeskkonna konkurentsvõime tõstmise teekaart aastateks 2021-2023[2]. Teekaart on valminud ettevõtlusliitude ja ministeeriumite koostöö tulemusel ning koondab 35 lahendusettepanekut erinevate ettevõtluskeskkonna kitsaskohtade sh Eesti ekspordiuuringust 2021 selgunud kitsaskohtade lahendamiseks.
- Soodustamaks ettevõtete asutamist Eestis käivitati e-residentsuse kasvustrateegia 2022-2025. Strateegia tegevused on suunatud otseselt ettevõtete loomise kiire kasvu tagamiseks – toodete kasutajakogemuste parandamine, teenuste paketi täiustamine, müügitegevuse arendamine. Kasvustrateegia elluviimise järgselt hindame aastaseks uute e-residentide arvu kasvuks 14 000- 17 000 uut e-residenti aastas. Aastaks 2025 on üle 40% uutest e-residentidest asutanud ettevõtte ning Eesti riigi otsene maksutulu on kasvanud vähemalt 30% võrra iga-aastaselt. Hetkel on Eestil ligi 90 000 e-residenti, kes on siin asutanud 20 000 ettevõtet ning toonud riigieelarvesse 2021. aastal ligi 29 miljonit täiendavat netotulu, programmi kestusel kokku 89 miljoni euro brutotuluna, üle 66 miljoni euro netotulu. Neile lisanduvad veel nn teisesed positiivsed efektid. “Eesti 2035”.
- 2021. aastal jätkus e-kaubanduse kasv (e-kaubanduse osakaal SKPst (jaemüük posti või interneti teel) 1,4%-ni). Lisaks Covid-19 olukorrast tingitud e-kaubanduse arengule, on selle eesmärgi toetamiseks 2021. aastal koostöös MAK-idega läbi viidud koolitusi (11) nii e-kaubandusega alustada soovijatele kui e-poe arendamisest ja mahtude kasvatamisest huvitujatele. E-kaubanduse programmis osales 2021. aastal kokku 527 ettevõtet kokku 1390 inimesega.
- Digimajanduse toimimiseks ja e-kaubanduse kasvuks jõustus 22.06.2021 infoühiskonna teenuse seaduse muudatused, millega soovitakse tagada ELi platvormide määruse ja e-kaubanduse direktiivi nõuetekohane ja mõjus täitmine, et tagada õiglane ja usaldusväärne ning ühtsetel alustel toimiv veebipõhine ettevõtluskeskkond Euroopa Liidu siseturul. Muudatusega määratakse Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA) teostama järelevalvet veebipõhiste vahendusteenuste pakkujate ja otsingumootorite üle, nähakse ette käibemaksukohustuslase numbri avaldamise kohustus ning täpsustatakse sunniraha ja trahvimäärasid ettekirjutiste ja kohustuste täitmata jätmise eest.
- Digiteenuste vastutust ja läbipaistvus käsitleva eelnõu (DSA – Digital Services Act) osas kinniti Vabariigi Valitsuse Eesti seisukohad ja need on edukalt läbirääkimistel kaitstud. Eesti seisis Nõukogu läbirääkimistel edukalt digiteenuse osutajatest VKE-dele täiendavate kohustuste lisamisest hoidumise, ettevõtja asukohamaa-põhise järelevalve, digiteenuse osutajate piiratud vastutuse (ehk vastutab vaid siis kui teadlik ebaseaduslikust sisust) säilimise ja nõuete maksimaalse harmoneerimise eest (mis tagab siseturu killustatusest hoidumise). Paketi digiturgude konkurentsiküsimusi käsitleva eelnõu (DMA – Digital Markets Act) puhul on kaasvastutajana Eesti seisukohtade kujundamiseks sektoriga suheldud ja sisend justiitsministeeriumile esitatud ning ühes justiitsministeeriumiga läbirääkimistel Eesti seisukohad kaitstud.

[2] https://www.employers.ee/seisukohad/eesti-ettevo%CC%83tluskeskkonna-konkurentsivo%CC%83ime-to%CC%83stmise-teekaart-2021-2023/

- 2021. aastal liikus Euroopa Komisjon oluliselt edasi vastu Single Digital Gateway määruse (SDG) tehnilise rakendusakti jõustamisega 21 SDG nõuete alla kuuluva e-teenuse liitmiseks SDG tehnilise süsteemiga. SDG määruse eesmärgiks on 12. detsembriks 2023. Aastal arendada EL siseturu piires piiriüleselt, veebipõhiselt ja ühekordse küsimise põhimõtte alusel pakutavad teenused rahvusvaheliselt tegutsevate ettevõtete toimimise ning kodanike mugava asjaajamis tagamiseks. Need e-teenused jagunevad Eestis 7 haldusala vahel. Eestil puudub ühendus SDG tehnilise süsteemi võrgustikuga, millest füüsilised ja juriidilised isikud peavad saama tarbida teenuseid veebipõhiselt, piiriüleselt ja vastavalt ühekordse küsimise printsiibile (*Once Only Principle, OOP*). Projekt "Single Digital Gateway (SDG) arendused" on esitatud vastavalt sisulisele sobivusele nii RES 2023-2026 kui ka struktuurivahendite 2021-2027 perioodi rahastamiseks.
- Alates 1. juulist 2021 alustas tööd AS Eesti Varude Keskus, mis hakkab haldama hädaolukorraks vajalike elutähtsate kaupade varumist ja hoiustamist ning hoolitseb nende kasutusele võtmise korraldamise eest. Riigi tegevusvarude moodustamiseks on vajalikud iga-aastase delegeeritud varu moodustamise kuludeks täiendavad vahendid riigieelarvest, 2022 lisaeelarve (LEA) eelarvest rahastatud vaid 2022. aasta kulud.
- 2022. aastal Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetavate ja jõustuvate seaduseelnõude rakendamiseks (sh 7 EL õigusakti ülevõtmine) TTJA poolt on lisanduvate ülesannetega kaasnevateks kuludeks vaja täiendavad vahendid riigieelarvest. TTJA järelevalve kuludele on lisatud täiendavad töökohad tulenevalt vajadusest tõsta ka riigi keskset Venemaa Föderatsiooni sõjapropagandavastast võimekust. Seega võrreldes kehtiva õigusega muutuvad TTJA tööülesanded. Tulenevalt eeltoodust on TTJA-l vajadus täiendavate ametikohtade loomiseks 2023. aastal. TTJA-l ja MKMi valitsemisalal puuduvad võimalused leida vahendeid omavahenditest.
- TTJA kontrollis 2021. aastal projektina 612 e-poe tüüptingimuste teatud aspekte, sh 45 FaceBook'i e-poodi ja 567 nö tavalist e-poodi. Veebipoodidest üksnes 5% tüüptingimused olid täielikult seadusega kooskõlas; seejuures oli 57% e-poodi tüüptingimustes tarbija taganemisõigust seadusega võrreldes ühel või teisel moel piiranud. Projekti korras kontrolliti ka kasutusjuhendite olemasolu – 47 poes 472 tootel, seejuures tuvastati eestikeelse kasutusjuhendi puudumine 80 toote puhul.

Tegevus 2.2. Kaalutletud ja läbipaistev turu vajadustest lähtuv nõuete kehtestamine, toodete ja teenuste ohutuse ja nõuetele vastavuse tagamine

- 2021. aastal valmistati ette kõiki turujärelevalveasutusi ja toodete valdkondi hõlmava üldise riikliku turujärelevalvestrateegia lähtekohad. Iga liikmesriik koostab vähemalt iga 4 aasta tagant üldise riikliku turujärelevalvestrateegia. Esimene strateegia peab valmima Euroopa Komisjonile hiljemalt 16. juuliks 2022.
- Lihtsustati aktsiisikauba mõõtmiseks kasutatavate mõõtevahendite nõudeid (ettevõtluse ja infotehnoloogia ministri määruse muudatus).
- Koostati elektrivaldkonna ettevõtjate kutsesüsteemi korrastatamiseks on ettevõtjatele võrdseid tingimusi loova määruse muudatusettepanekud, mille eesmärgiks on sisu ühtlustamine, et oleks arusaadavad pädevused tööde keerukusastme tegemiseks, st kutsesüsteemi korrastamine ja ühtsete aluste väljatöötamine üleminekuks ühele süsteemile kutsetele koostöös TTJA ja EETELiga.
- Vabariigi Valitsus kinnitas masinaohutuse määruse Eesti seisukohad 21.07.2021. Kehtiva masinadirektiivi asendamine masinamäärusega on ajendatud Euroopa Komisjoni analüüsis

ilmnenud vajadusest tagada masinavaldkonna nõuete senisest ühtlasem rakendamine ELis. Ühtlasi tagab määruse õiguslik olemus, et ettevõtja ei pea tundma igas liikmesriigis direktiivi ülevõtmiseks koostatud õigusakte. Üldise tooteohutuse.

- 22.10.2021 jõustus toote nõuetele vastavuse seadus, millega tagatakse kolmandatest riikidest pärit ohtlike toodete võimalikult operatiivne müügilt kõrvaldamine laiendades turujärelevalveasutuste järelevalvepädevusi.
- Kuni 31.12.2020 tegutses praegune MTÜ Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskus (ESAK) Eesti rahvusliku standardiorganisatsioonina nime all MTÜ Eesti Standardikeskus, kuid alates 01.01.2021 lisandus ühingu teenuste hulka akrediteerimisteenuste pakkumine ja tegutsemine riikliku akrediteerimisasutusena. Akrediteerimistegevused võttis ühing üle Sihtasutuselt Eesti Akrediteerimiskeskus. Nimetatud muudatusega seoses on alates 01.01.2021 ühingu nimi Mittetulundusühing Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskus.
- 2022. aastal Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetavate ja jõustuvate seaduseelnõude rakendamiseks (sh 7 EL õigusakti ülevõtmine) TTJA poolt on lisanduvate ülesannetega kaasnevateks kuludeks vaja täiendavad vahendid riigieelarvest. TTJA järelevalve kuludele on lisatud täiendavad töökohad tulenevalt vajadusest tõsta ka riigi keskset Venemaa Föderatsiooni sõjapropagandavastast võimekust. Seega võrreldes kehtiva õigusega muutuvad TTJA tööülesanded. Tulenevalt eeltoodust on TTJA-l vajadus täiendavate ametikohtade loomiseks 2023. aastal. TTJA-l ja MKMi valitsemisalal puuduvad võimalused leida vahendeid omavahenditest.
- Tooteohutuses olid TTJA-s 2021. aasta fookuses peamiselt COVID-19 olukorrast tingitud projektid (avalikes kohtades kasutamiseks mõeldud desopostide kontrolliprojekt kasutajate ohutuse tagamiseks ja ettevõtjatele harimiseks; kogukonnamaskide kontrolliprojekt, et veenduda riidest näokatete tõhususes; jätkuvalt oli suur tähelepanu elektriohutusel avalikes kasutuses olevates hoonetes (kaubanduskeskused, tänavavalgustus ja ehitusplatsid) ning gaasiohutusel kortermajades (kontrolliprojektid Narvas ja Tallinnas)).

Planeeritud tegevuste täitmise analüüs

Meede 3. Konkurentsivõimelise turismikeskkonna kujundamine

Tegevus 3.1. Konkurentsivõimelise turismikeskkonna kujundamine

- 2021. aastat iseloomustab Eesti turismiturunduses kiire reageerimisvajadus, paindlikkus, leidlikkus ja valmisolek sobivate võimaluste avanedes tugevateks töösööstudeks, arvestades samas, et pidurit tuleb vajutada kohe, kui olukord tegutsemist ei soosi.
- 2021. aastal töötati välja “Turismistrateegia 2022-2025" pakkudes järgneval 4. aastal tuge turismisektori taastumise kiirendamiseks, et aastal 2025 oleks Eesti turismisektor elujõuline ja kohanemisvõimeline ning oleksime vähemalt samal tasemel või ületaksime Covid-19 kriisieelset olukorda. Keskendume strateegias eelkõige kolmele tegevussuunale – turismitoodete ja sihtkohtade arendus, nõudluse taastamine välisturistide seas, Eestiga mugavate ühenduste tagamine. Eesmärk on, et Eestit väisaks teadlik külastaja, kes on huvitatud Eesti turismi kolmest põhilisest tugevast küljest - kohalik toit, loodus ja kultuur - või ärikeskkonnast ning valmis neis valdkondades elamuste saamiseks rohkem oma aega pühendama ja Eestisse raha jätma. “Eesti 2035”.
- 2021. aastal töötati täiendavate rahaliste võimalustena (2022. a avatud taotlemiseks) Euroopa Liidu REACT-EU toetused 17,6 mln euro ulatuses turismitoodete ja teenuste lisandväärtuse kasvatamiseks ja digilahenduste arendamiseks.

Tulemus: Tulemuste saavutamist mõjutas koroonaviiruse pandeemia, millel oli positiivne mõju vaid siseturismile – võrreldes eelmise rekordi ehk 2019. aastaga kasvas siseturistide ööbimiste arv 2021. aastal 5% ehk 125 000 öö võrra 2,7 miljonini.

6.7. Aruandeaasta eelarve täitmine

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Programmi nimetus	**Konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkond**		
Kulud	143610 tuhat €	187292 tuhat €	159228 tuhat €
Investeeringud	2085 tuhat €	2330 tuhat €	749 tuhat €
Meetme nimetus	Ettevõtluse ja innovatsiooni edendamine		
Kulud	97829 tuhat €	138549 tuhat €	117740 tuhat €
Meetme nimetus	Konkurentsivõimelise ettevõtlus- ja tarbimiskeskkonna tagamine		
Kulud	30906 tuhat €	22468 tuhat €	16081 tuhat €
Meetme nimetus	Konkurentsivõimelise turismikeskkonna kujundamine		
Kulud	14875 tuhat €	26276 tuhat €	25408 tuhat €

7. Ehituse programmi üldinfo

7.1. Programmi üldinfo

Programmi nimi	Ehitus

Programmi eesmärk	Kujundada parimad tingimused ehitatud keskkonna eluterveks arenguks. Luua keskkond ja eeldused ehitussektori ettevõtete ning ehitatud keskkonna rahvusvahelise konkurentsivõime kasvuks. Soodustatakse arengut seal, kus esinevad ehitatud keskkonna turutõrked, et inimesed tahaksid Eestis elada ja töötada. Tänu paremale ja kulutõhusamale elukeskkonnale paraneb Eesti inimeste tarbimisvõime. Pannakse alus järjepidevale majanduskasvule, mis jõuab kõigi Eesti elanikeni.
Eesti 2035 sihid (alasihtide täpsusega)	Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond. Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik.
Peavastutaja ministeerium (minister)	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium • majandus- ja taristuminister • (ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister)
Kaasvastutaja ministeerium (minister)	-

7.2. Programmi kulud meetmete lõikes

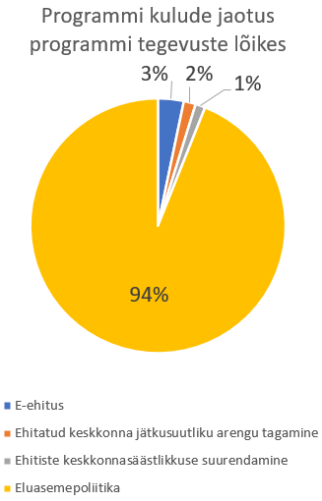

Programmi nimetus	**Ehitus**
Meetme nimetus	Jätkusuutlik ehitus ja planeerimine
Kulud	3 199 tuhat €
Meetme nimetus	Jätkusuutlik ja kättesaadav elamufond
Kulud	122 239 tuhat €

7.3. Programmi mõõdikud

Programmi mõõdikud	Tegelik täitmine	Sihttasemed

	2019	2020	2021	2021	2022
Sektori tööjõutootlikkus EL keskmisega võrreldes, % Allikas: Eurostat	63	-	-	62	64
Kodumajapidamiste elektri- ja soojusenergia tarbimine, TWh Allikas: Statistikaamet	5,9	5,6	-	5,4	5,3

7.4. Olukorra lühianalüüs (arengud ja väljakutsed)

Teostatakse põhiosa "Sidusa ruumipoliitika kujundamine kvaliteetse ja jätkusuutliku elukeskkonna saavutamiseks" uuringust ja valmistatakse ette kvaliteetse elukeskkonna arengukava algatamine VV-s kinnitamiseks.

Ehitusseadustik läbib järelhindamise tulemusel põhjaliku uuenduse. Valminud on metoodika ehitiste süsinikujalajälje hindamiseks ning uuring hoonete lammutusel tekkiva materjali taaskasutuse võimaluste kohta.

Käivitatakse ehituse digitaliseerimise ja innovatsiooni toetus "e-hüpe". Hoonete rekonstrueerimise strateegia elluviimiseks käivitatakse T&A programm "LIFE IP BuildEST" ning töötatakse välja uue EL struktuurifondide perioodi hoonete rekonstrueerimise toetusmeetmed.

Tõhustamaks ehitusvaldkonna tööpraktikat valmib ehitusseadustiku tervikmuudatuse eelnõu ning võetakse kasutusele e-ehituse platvorm koos põhjaliku uuenduse läbinud ehitisregistriga.

Väljakutsed: stabiilse riigieelarvelise panuse vajadus TTJA tegevuskuludes, hoonete rekonstrueerimise toetustena ning e-ehituse ehk valdkonna digitaliseerimise taristu järjepidevaks haldamiseks ja arendamiseks.

7.5. Meetme ja tegevuste mõõdikud

Meede 1. Jätkusuutlik ehitus ja planeerimine					
Eesmärk: *Meetme eesmärk on saavutada meie ehitussektoriga seotud ettevõtete kõrge rahvusvaheline konkurentsivõime ja parim ehitatud keskkond. Nii uute kui ka olemasolevate ehitiste osas tagatakse võimalikult keskkonnasäästlikud, energiatõhusad, ligipääsetavad, turvalised, tervist säästvad ja muul moel kvaliteetsed lahendused. Ehitatud keskkonda luuakse efektiivselt ja majanduse ühtlast arengut soodustavalt sh läbi kontratsüklilise ehitusinvesteeringute planeerimise. Ehituse tootlikkuse tõstmiseks arendatakse välja vastav digitaaltaristu. Tagatakse vastav õiguslik keskkond ja selle tõhus rakendamine, riiklik visioon ning teavitustegevus.*					
Meetme kirjeldus: *Jätkusuutlik ehitus ja planeerimine hõlmab majanduslikult, ökoloogiliselt ja sotsiaalselt läbimõeldud ehitatud keskkonda[3] arendavaid protsesse ning ehitussektori tootlikkuse tõstmist eeskätt läbi digitaliseerimise ja terviklikuma planeerimise.*					
Mõõdikud	**Tegelik täitmine**			**Sihttasemed**	
	2019	**2020**	**2021**	**2021**	**2022**

[3] Ehitatud keskkonnana mõistetakse käesolevas dokumendis kogumina kõiki ehitisi, mida on ehitatud, mis on ehitamisel või mille ehitamist kavandatakse. Ehitusseadustiku § 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt on ehitis inimtegevuse tulemusel loodud ja aluspinnasega ühendatud või sellele toetuv asi, mille kasutamise otstarve, eesmärk, kasutamise viis või kestvus võimaldab seda eristada teistest asjadest. Ehitis on hoone või rajatis.

Koht *Doing Business* ehituslubade andmise tõhususe edetabelis Allikas: www.doingbusiness.org	18.	18.	-*	1.-15.	1.-15.

* Raporti tootmine lõpetati

Tegevus 1.1. E-ehitus

Eesmärk: *Tuleneb meetme eesmärgist.*

Tegevuse kirjeldus: *Peagi valmiv E-ehituse platvorm annab usaldusväärset infot ehitus- ja kinnisvarasektorit puudutavate otsuste langetamiseks ja analüüside koostamiseks; tagab ehitise eluringiga seotud menetluste tõhususe, lihtsuse ja läbipaistvuse ning soodustab ehitus- ja kinnisvarasektori digitaliseerimist, timmitud ehituse ja BIM-i kontseptsioonide levikut. E-ehituse keskkonna moodustavad nii E-ehituse platvorm, ehitisregister kui ka muud ehitusandmete digitaalseks käitlemiseks mõeldud riiklikud süsteemid ja meetmed.*

Mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2019	2020	2021	2021	2022
Ehitusloa menetlemise aeg päevades alates selle sisestamisest ehitisregistrisse, päeva Allikas: MKM	35	32	35	40	35

Tegevus 1.2. Ehitatud keskkonna jätkusuutliku arengu tagamine

Eesmärk: *Tuleneb meetme eesmärgist.*

Tegevuse kirjeldus: *Ehitatud keskkonna jätkusuutliku arengu mõiste hõlmab eelkõige Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) nr 305/2011 lisas 1 sätestatud ehitistele esitatavaid põhinõudeid ja nende täitmise tagamist. Ehitussektor koos arhitekti- ja inseneriteenuste, ehitusmaterjalide tootmise ning kinnisvarasektoriga moodustab ettevõtete arvu poolest umbes 22%1. Nimetatud tegevused panustavad riigi majandusse umbes 17%1. Suure mõjupotentsiaali tõttu loob riik tingimusi selleks, et vastav ettevõtlus soodustaks Eesti majandusarengut parimal võimalikul moel.*

Mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2019	2020	2021	2021	2022
Uute nõuetele vastavate eluruumide lisandumine, tk Allikas: Statistikaamet	7014	7579	6735	6000	6000

Tegevus 1.3. Ehitiste keskkonnasäästlikkuse suurendamine

Eesmärk: *Tuleneb meetme eesmärgist.*

Tegevuse kirjeldus: *Enam kui 50% kõikidest loodusvaradest muundatakse ehitusmaterjalideks ja -toodeteks. Euroopa Liidus tarbitakse 40% kogu tarbitud energiast hoonetes. Eestis on see näitaja palju kõrgem, ulatudes 50%-ni riigi energiatarbest (vt. joonis 3). Seega on ehitussektoril kaalukas roll kliimapoliitiliste eesmärkide täitmisel. Teenuse raames kujundatakse koostöös teiste EL liikmesriikidega hoonete energiatõhususe poliitikat, mis on ambitsioonikas, kuid riigi majanduslike huvide ja meie ehitatud keskkonna kvaliteediga kooskõlas. Hoonete kasutamisaegne energiasääst ei tohi tulla hoonete sisekliima arvelt – pigem tuleb ka sisekliima kvaliteeti paralleelselt energiatõhususega arendada. Ehitiste energiatõhususe ja sisekliima tagamise poliitika kujundamisel ollakse paindlikud tehnoloogilise innovatsiooni suhtes, et tagada kulutõhusaimad lahendused ning parandada ehitussektoriga seotud ettevõtete rahvusvahelist konkurentsivõimet.*
Lisaks püüeldakse antud teenuse raames selleni, et keskkonnasäästlikkus oleks käsitletud hoonete kasutamisaegsest energiatõhususest laiemalt, hõlmates näiteks ka ehitusmaterjalide tootmist, tarnet ja taaskasutamist (ehitise eluring).

Mõõdikud	Tegelik täitmine	Sihttasemed

	2019	2020	2021	2021	2022
Aktualiseeritud A energiatõhususarvu klassi märgiseid väikeelamutele Allikas: MKM	641	1415	2491	2500	4000
Aktualiseeritud A energiatõhususarvu klassi märgiseid korterelamutele Allikas: MKM	113	307	654	250	400

Meede 2. Jätkusuutlik ja kättesaadav elamufond

Eesmärk: *Meetme peamised eesmärgid on:*

- *uute hoonete ja olemasoleva elamufondi kvaliteedi (sh ligipääsetavus), jätkusuutliku uuenemise ja energiatõhususe paranemine;*
- *eluruumide parema kättesaadavuse tagamine kõigile Eesti elanikele;*
- *aktiivsetest kinnisvaraturu piirkondadest eemal olevate tõmbekeskuste eluasemeturu arengu soodustamine;*
- *eluasemeteenuste pakkumise parem vastavus nõudlusele, üürituru teke.*

Meetme kirjeldus: *Elamumajandus hõlmab riigi elamupoliitikat, mille eesmärgiks on soodustada eluhoonete jätkusuutlikku uuenemist ning kvaliteetsete eluruumide kättesaadavust töö- ja elukohana tegusates piirkondades üle Eesti. Tagatakse eluasemepiirkondade mitmekesisus ja tasakaalustatud areng. Meetme tulemusena on Eesti elamufond kvaliteetne, jätkusuutlik ja kättesaadav. Tänu madalamatele kulutustele eluruumile ja selle kasutamisele kasvab ligi poolte Eesti inimeste tarbimisvõime. Pannakse alus majanduskasvule kõigis Eesti piirkondades.*

Mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2019	2020	2021	2021	2022
Otsustes tuginetakse ehituse pikale vaatele ja hoonete rekonstrueerimise pikaajalisele strateegiale Allikas: MKM	Ei	Ei	Jah	Jah	Jah

Tegevus 2.1. Eluasemepoliitika

Eesmärk:

Tegevuse kirjeldus: *Riigi ülesanne on luua eluasemeturul tingimused, mis võimaldavad kohalikel omavalitsustel, korteriühistutel, eluruumide omanikel ja üürnikel oma eluasemeprobleeme võimalikult iseseisvalt või erasektori kaasabil lahendada. Seda tehakse õiguslike regulatsioonide, institutsionaalse korralduse ja riiklike toetusmeetmete abil. Eesmärkide elluviimisel tehakse koostööd valdkonnas tegutsevate ettevõtjate, institutsioonide, huvigruppide, siseriiklike ja rahvusvaheliste organisatsioonidega, samuti teiste elamumajandusega seotud valdkondade (sh regionaalpoliitika, ruumilise planeerimise, sotsiaalhoolekande, energeetika jms) ekspertidega.*

Mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed	
	2019	2020	2021	2021	2022
Riiklike toetuste abil rekonstrueeritud eluruumide arv Allikas: MKM	5658	1293	2223	1950	2200

7.6. Programmi planeeritud tegevuste elluviimine

Planeeritud tegevuste täitmise analüüs
Meede 1. Jätkusuutlik ehitus ja planeerimine
Tegevus 1.1. E-ehitus
2021. aastal:

- tulime välja uue ehitisregistri kasutajaliidesega ja sidusime kasutaja vaates vana süsteemi selle sisse;
- tõime välja e-ehituse infoportaali, mis tõstis ehitisregistri avaandmetele ja ehitusstatistikale ligipääsemise võimalused järgmisele tasemele;
- tõime välja e-ehituse platvormi 3D kaksiku, mille kaudu on võimalik vaadata Eesti kogu ehitatud keskkonda kontekstisidusa kolmedimensionaalse mudelina koos teistest andmebaasidest (Maa-ameti andmed nagu 3D aluskaardid, ülelendudega tuvastatud ehitised ja piirangute andmebaas, Teeregister, …);
- said kasutusküpseks EHRi/e-ehituse platvormi mitmed baasteenused: autentimine, teavitused, 2D kaart, jne;
- valmisid ehitisregistri uus menetluskeskkond, võrgurajatiste andmebaas ja BIM-põhiste ehitusloamenetluste rakendused, mis kasutajate ette jõuavad 2022. aastal;
- ehitisregistri andmed viisime registripõhise rahvaloenduse (REGREL) jaoks vajalikule tasemele ja tulime välja tööriistaga, mille abil omavalitsused ja MKM saab kergemini andmeid parandada;
- korrastasime vana EHRi andmebaasi ning lõime selle pealt uue korrastatud ja tänapäevase andmebaasi mudeli, mille peale uus EHR ja e-ehituse platvorm saavad toetuda. Töö käigus leidsime ja parandasime suurtes kogustes vigaseid andmeid ja andmestruktuure;
- viisime ellu seni kontseptsioonina meie arenduste DNAs eksisteerinud avatuse: https://developer.e-ehitus.ee/, https://swaggerui.ehr.ee/, https://styleguide.ehr.ee/, avatud lähtekood, infoportaalist alla laaditavad alusandmed ja 3D kaksiku mudelid, …
- arendasime ja tugevdasime koostöövõrgustikku partneritega, kellega koos osutame kasutajate vaates seotud sündmusteenuseid: Rahandusministeeriumi Planeeringute osakond, Päästeamet, TTJA, Transpordiamet, Maa-amet, Elering ja paljud teised.

Tulemus: Ehitusloa menetlemise aeg mediaanarvestuse järgi vastab eesmärgile, kuid omavalitsuste lõikes esineb suuri erisusi. 2022. a-l käivitatavad uued ehitisregistri menetluskeskkonna teenused aitavad kõigil omavalitsustel olla erinevates ehitusõiguse andmise menetlustes tõhusamad. Vastavalt Eesti 2035 tegevuskavale tagame ka nüüdisaegsed lahendused ruumiandmete kättesaadavuse ja ajakohasuse tagamiseks.

EL taasterahastu (RRF) ja Targa Ettevõtluse Programmi (TEP) projektirahastuse vähenedes ja lõppedes on vaja tagada valdkonna arenduste jätkuv rahastus riigieelarvest 2022-2026 a mahus 4,743M€ nii meeskonnale kui platvormi jooksvaks evolutsiooniliseks arendamiseks:

- E-ehituse platvorm on oluline keskkond ehitusvaldkonna (kõige laiemalt) avalike teenuste koondamiseks ühte keskkonda, mis a) hõlbustab süsteemide kooskasutamist, b) väldib avaliku raha kulutamist analoogsete süsteemide arendamisele KOVides ja c) hõlbustab andmete ja komponentide ristkasutust;
- E-ehituse platvormi tõhusamad protsessid hoiavad kokku nii pädevate asutuste (92 000 tundi (1,1M€) aastas *2) kui erasektori tööaega ja võimaldavad nügida kõiki osapooli suurema digitaliseerimise poole (**sektori võit tootlikkuse kasvust kuni 750M€ aastas, riigieelarvest finantseeritava ehituse osas kuni 168M€**).

Tegevus 1.2. Ehitatud keskkonna jätkusuutliku arengu tagamine

- 2021. aastal valmis ehitusseadustiku tervikmuudatuse väljatöötamiskavatsus, milles tuginesime 2020. a-l valminud järelhindamistööle „Ehitise elukaare õigusruumi digitaliseerimiseks kohandamine“. Nendes töödes selgus mitmeid parandusvajadusi, muuhulgas ehitusõiguse

andmise selgemaks muutmiseks ja lihtsustamiseks. Väljatöötamiskavatsus kooskõlastati ja alates 2021. a teisest poolest on koostamisel ehitusseadustiku tervikmuudatuse eelnõu, mis valmib eeldatavasti 2022. a lõpuks.

- 2021. aastal töötati välja ja 2022. aastal jõustub ehitusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus (430 SE), mille eesmärgiks on eelkõige tõsta veeseadusest hoonestuslubade menetlemise peatükk ehitusseadustikku ning antud regulatsiooni täiendatakse. Sellega suureneb TTJA halduskoormus, kuna seadusemuudatusega lühendatakse menetlustähtaegu ning samuti muudetakse enampakkumiste läbiviimise korda. Sellega seoses on vajalik TTJA-le täiendav personalikulu 2023.aastast ühe ametikoha võrra 40000 €/aastas. TTJA ja MKM-i eelarves vastavat personalikulu ei ole.

Tulemus: Tänu eelnimetatud tegevustele suurendame ehitussektori tõhusust ja kvaliteeti, samuti ehitatud keskkonna ohutust. Erinevad lisanduvad kohustused järelevalvetegevusele ja loamenetlustele on suurendanud TTJA ressursivajadust, mida tuleb edaspidi riigieelarve läbirääkimistel adresseerida.

Tegevus 1.3. Ehitiste keskkonnasäästlikkuse suurendamine

- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Tallinna Tehnikaülikooli ja Soome ettevõtte One Click LCA ekspertide koostöös töötati 2021. a jooksul välja esialgne Eesti ehituse süsiniku jalajälje arvutusmetoodika, mida saab Eesti ehitussektoris kasutusele võtta, katsetada ning edasi arendada. Arvutusmeetod põhineb standardil ISO 14040, keskkonnasäästlikkuse hindamise Euroopa standarditel EN 15804 ja EN 15978, Euroopa Level(s) raamistikul ning süsiniku jalajälje hindamise rahvusvahelistel parimatel tavadel. Meetodit demonstreeritakse lihtsa CO2 kalkulaatori abil, mis annab hinnangu hoone elutsükli jooksul tekkivate CO2e heitkoguste kohta. Tulemdokumendid asuvad veebilehel: https://eehitus.ee/timeline-post/uuring-ehituse-susiniku-jalajalg/
- Hoonete süsinikujalajälje arvutamise nõude üle toimuvad arutelud Euroopa Komisjoni esitatud hoonete energiatõhususe direktiivi muudatuseelnõu läbirääkimistel. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium peab mõistlikuks läbirääkimisel Eesti seisukohti esitada ja oodata ära lõplik tulemus jõustunud direktiivimuudatuse näol, millest tuleneb otsene kohustus vastavad nõuded Eesti õigusesse üle võtta. Eeldatavasti jõustub direktiivimuudatus 2023. aastal. Sõltumata õigusruumist on juba täna avalikes hangetes võimalik ehitiste süsinikujalajälge arvestada. Selleks on olemas metoodika ja turukompetents. Otsused metoodika kasutuselevõtuks teeb iga hankija iseseisvalt.
- Majandus-ja Kommunikatsiooniministeerium koostöös Rahandusministeeriumi, Keskkonnaministeeriumi, Eesti Ringmajandusettevõtete Liidu ja AS-ga Eesti Keskkonnateenused tellis Tallinna Tehnikaülikoolilt analüüsi kasutusest väljalangenud hruštšovka lammutamisel tekkivate materjalide ringlussevõtu potentsiaali kohta. Uuringud teostati nii välitöödena kui ka laboris. Töö tulemusena pakuti välja võimalused selekteerivaks demontaažiks ning tuvastati materjalide ja elementide ringlussevõtu majanduslikud ja juriidilised piirangud.
- 2020. aasta juunis jõustus ehitusseadustiku ja teiste seaduste muutmise seadus (173 SE), millega muudeti nõudeid elektriautode laadimistaristu paigaldamisele ning olemasolevate tehnosüsteemide hindamisele ja süsteemide energiatõhususele. Sellega seoses nähti ette uue järelevalvepädevuse lisandumine TTJA-le eelpool nimetud nõuete täitmise kontrollimiseks. Selleks on vaja eraldada TTJA-le täiendav personalikulu alates 2025.aastast 40 000 €/aastas. TTJA ja MKM-i eelarves hetkel vastavat personalikulu ei ole.

Tulemus: Tänu eelnimetatud tegevustele suurendame ehitatud keskkonna ja ehitussektori

keskkonnasäästlikkust, sealhulgas energiatõhusust, kliima- ja tervisesäästlikkust. Võtame ehitusvaldkonnas järk-järgult kasutusele ringmajanduse põhimõtted (vastavalt Eesti 2035 tegevuskavale), arvestades valdkonna suurt mõju nii maavarade kaevandamisel kui ka jäätmetekkel. Erinevad lisanduvad kohustused järelevalvetegevusele ja loamenetlustele on suurendanud TTJA ressursivajadust, mida tuleb edaspidi riigieelarve läbirääkimistel adresseerida.

Meede 2. Jätkusuutlik ja kättesaadav elamufond

Tegevus 2.1. Eluasemepoliitika

2021. a-l suunati lisaks eelmisele struktuurifondide perioodi vahenditele korterelamute renoveerimisse 71 mln eurot (RRF ja ReactEU). Täiendavalt käivitati 16,8 mln euroga CO2 kvoodimüügitulust innovatiivse tehaselise rekonstrueerimise toetusmeetme, mille puhul tuleb edaspidi arvestada ehitushindade tõusust tuleneva kallinemisega. Lähiaastail lisandub 366 mln eurot EL struktuurifondide raha. Kujundamaks Eestist rahvusvahelist renoveerimise kompetentsikeskust, käivitasime LIFE IP BuildEst teadus- ja arendusprogrammi mahus 16,3 mln eurot (6 aastat). Sellest Euroopa toetus on 9,5 miljonit.

Tulemus: Nende vahenditega on võimalik vähendada elamute energiatarvet (Eesti 2035 eesmärk), mis tänu toetustele on viimastel aastatel püsinud stabiilsena. Täiendavad vahendid võimaldavad hakata energiat ka makrovaates kokku hoidma. Siiski on probleeme mitteelamute energiatarbe kasvamisega, mis vajab riigieelarve vaates eraldi tähelepanu. Täna puuduvad otsesed finantsilised meetmed mitteelamute renoveerimise hoogustamiseks.

Korterelamutele vajame täiendavalt eesmärkide täitmiseks riigieelarvest 2023-2026. a perioodil 85 mln eurot. Rahastust vajavad ka teised hoonekategooriad, näiteks väikeelamud mahus 78 mln eurot (graafik). Selle tempoga saame 2050. a-ks hoonete aastast energiatarbimist vähendada 7 TWh ehk 43% ja süsinikujalajälge 90% võrra, mis vastab hoonete rekonstrueerimise pikajalise strateegia eesmärkidele. Säästame energiat, kulusid ning vähendame energia impordi ja tootmismahtude tõstmise vajadust.

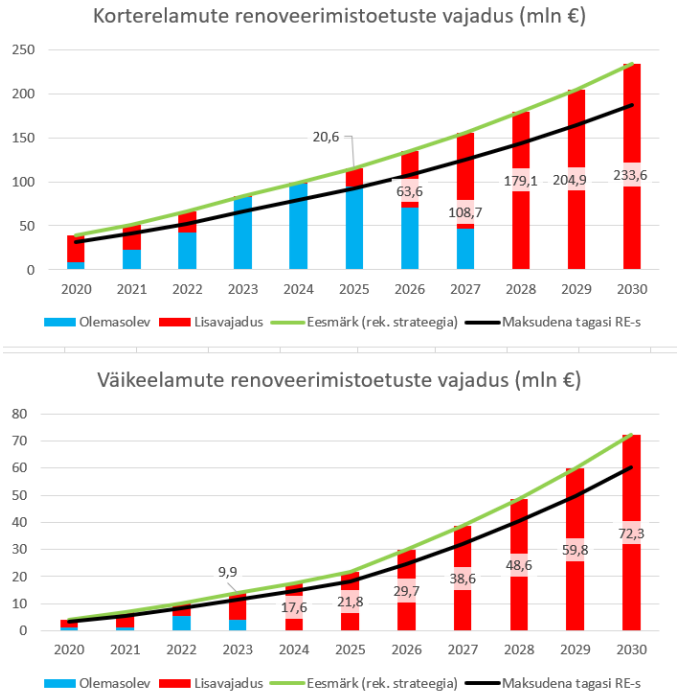

Graafikud korterelamute ja väikeelamute renoveerimistoetuse lisavajaduse kohta

7.7. Aruandeaasta eelarve täitmine

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Programmi nimetus	Ehitus		
Investeeringud	330 tuhat €	1254 tuhat €	983 tuhat €
Kulud	106 341 tuhat €	125 438 tuhat €	47 739 tuhat €
Meede	Jätkusuutlik ehitus ja planeerimine		
Kulud	2 911 tuhat €	3 199 tuhat €	2 877 tuhat €
Meede	Jätkusuutlik ja kättesaadav elamufond		
Kulud	103 430 tuhat €	122 239 tuhat €	44 862 tuhat €